

VIDA I MORT D'UN CAPITÀ DE LA MARINA MERCANT. ERNEST JULIÀ I SUST (1877- 1936)

Ernest Ortoll Martín

Conservador del Gabinet del col·leccionista del Museu Frederic Marès (Barcelona)

A Rosa Maria Martín i Pinyol, *in memoriam*

Resum: Breu biografia d'un vilassarenc, capità de la marina mercant espanyola del final del segle XIX i el primer quart del XX en el pas de la navegació a vela a la de vapor. Els seus antecedents familiars, la formació, l'activitat marítima i, arran de la seva jubilació, la seva vida social i l'activitat política durant la República, i finalment el seu assassinat l'agost del 1936.

Paraules clau: Biografia, navegació a vela, navegació a vapor, Vilassar de Mar, catalanisme, escola nàutica, guerra civil, franquisme.

JUSTIFICACIÓ¹

Són nombroses les biografies o les notícies de vilassarencs vinculats a la pràctica marinera que han estat publicades a la revista *Singladures* des de la seva aparició ara fa trenta anys (1985). Aquestes, més o menys extenses, han creat un corpus irregular que vist amb perspectiva no permet encara elaborar una obra que avaluï amb precisió l'abast i la incidència de l'activitat marinera en l'evolució de Vilassar de Mar. Aquests treballs sovint han estat concebuts des de l'autobiografia, la memòria familiar, o escrits per persones igualment

¹ Les fonts documentals emprades per a l'elaboració d'aquest text provenen bàsicament de l'arxiu personal d'Ernest Julià i Sust (a partir d'ara Fons EJS), tret d'algunes dades bibliogràfiques i d'hemeroteca, així com de la consulta de l'Arxiu Municipal de Vilassar de Mar (AMVM), l'Arxiu Parroquial de Sant Joan de Vilassar (APSJV), el fons del Port de Barcelona conservat al Museu Marítim de Barcelona (MMB) i el fons Causa General de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid (AHN) a través del web Portal de Archivos Españoles (PARES). En aquest sentit agraeixo les facilitats proporcionades per Cristina Simó (AMVM) i Pilar Cuerva (MMB). Pel que fa a les fonts orals, he d'esmentar les informacions que en el seu dia em proporcionaren alguns familiars que l'havien conegut, com ara Emília Sust i Sala, Jacinta Martín i Julià (1905-1983), Gabriel Martín i Julià (1911-2011) i Enric Lluch i Martín (1929-2012), cosina, nebots i fill de neboda del biografat. Una primera versió més breu d'aquest text duia el nom de *Breu aproximació biogràfica a Ernest Julià* i fou referenciat per Joan Giménez i Blasco a *De la vela al vapor. La marina catalana a través d'una família de Vilassar de Mar: els Sust*, Lleida, 2009, p. 88-92, i que a grans trets es correspon amb la comunicació presentada a la *II Jornada d'Estudi i Debat del Centre d'Estudis Vilassarencs* celebrada a la Biblioteca Ernest Lluch de Vilassar de Mar el 10 de desembre del 2011.

vinculades a la mar que havien sentit parlar d'un personatge o altre. Una mena de deute amb el passat a manera d'homenatge familiar o a la comunitat marinera local.

El text que ara es presenta, respon en certa manera als mateixos *inputs* (arxiu familiar, converses amb persones que conegueren el biografat, memòria familiar, etc.), però amb la voluntat de contextualitzar el personatge en el seu entorn, més enllà de la seva vida marinera, i tot evidenciant com en molts casos les trajectòries d'aquests homes responen a unes mateixes dinàmiques i els seus camins esdevenen sovint unes vides paral·leles.²

Així doncs, aquest article pretén ser una peça més d'aquest trencaclosques que, quan estigui més avançat i sumant-hi les notícies aparegudes en altres publicacions periòdiques i en els treballs de fons ja publicats, ha de permetre elaborar un estudi de síntesi de la marina vilassarenca dels segles XVIII, XIX i almenys la primera meitat del segle XX. Estudi que hauria d'avaluar, per exemple, si l'opinió que *"la marina velera vilassanesa del segle XIX (...) fou la que va crear (...) el Vilassar modern"*,³ manifestada fa seixanta anys per Lluís Guardiola, és avui encara vigent.

ANTECEDENTS AL MAR

La vinculació dels avantpassats d'Ernest Julià i Sust al mar es remunta almenys al segle XVIII, però centrant-nos en els més directes i propers s'han d'esmentar breument dels seus dos avis i evidentment del seu pare.

El seu avi patern, Pere Julià i Carrau (Vilassar de Mar 1798 – València 1836), àlies Pere d'en Carbassa –fill de Pau Julià Mayoles i Esperança Carrau i Mir (c. 1760-1825), casat en terceres núpcies el 1831 amb Teresa Alsina i Domènech (1805-1874), vídua de Pau Verdaguer⁴ i filla de Bonaventura Alsina i Magina Domènech–, fou patró i exponent encara de la navegació de cabotatge, preferentment per bona part de la costa catalana però també per ports valencians i francesos. Compartia aquesta activitat amb els seus germans Salvador i Magí, per a la qual posseïen més d'una embarcació. Una generació que encara no havia fet el pas fonamental a la carrera d'Amèrica, a la que s'enrolaran els seus respectius fills. Els beneficis del negoci els reinvertien en la conservació de la

² Manllevo el concepte Vides paral·leles de Joan Giménez (Gimenez i Blasco, Joan, *De la vela al vapor. La marina catalana a través d'una família de Vilassar de Mar: Els Sust*, Vilassar del Mar, Editorial Pagès, 2009).

³ Guardiola i Prim, L., *Sant Joan de Vilassar (Història i Geografia de la comarca vilassanesa i del Maresme)*, Vilassar de Mar, 1955, p. 133.

⁴ D'aquest primer matrimoni de Teresa Alsina en nasqué una filla: Rosa Verdaguer i Alsina (Fons EJS).

pròpia flota, però alhora també en l'adquisició de terres de cultiu, preferentment dins el propi terme municipal⁵, o en la participació de la incipient indústria tèxtil local, i evidentment en la inversió en els vaixells d'alguns pilots de Vilassar que ja s'havien iniciat en el comerç americà, així com en la formació dels fills com a pilots en les escoles diferents de nàutica de la costa.

Una de les activitats corrents entre els homes de mar fou també el contraban, evidentment perseguit per la llei i, amb més o menys intensitat i perícia, per les autoritats competents. Vilassar fou una població destacada en aquesta activitat fraudulenta.⁶ Pere Julià i Carrau no en restà al marge, i sembla

Pere Sust i Cisa, avi matern d'Ernest Julià.

que degué esmerçar-s'hi força, doncs quan fou acusat d'aquest delictes la seva pena no se saldà amb una simple multa, sinó que li suposà el confinament a Múrcia. Finalment, el 1836 després a un viatge a Madrid accedí a un indult, del qual no pogué gaudir-ne gaire o gens, doncs de retorn a casa unes febres li causaren la mort, just abans d'embarcar-se al port de València, on fou enterrat. Tenia 38 anys. Havia estat regidor –diputat del comú– de l'Ajuntament el 1829 i recaptador del *Gremio de Marina*.

L'altre avi, el matern, Pere Sust i Cisa (1795-1859) –fill de Josep Sust i Sayol (1762-1821) i Gertrudis Cisa i Amat (1766-1833)–, que ha estat estudiat per Joan Giménez,⁷ jugà un paper important en la incorporació d'una branca de la família Sust, mestres d'aixa de Vilassar, en el comerç marítim americà. Pere, sense el títol de pilot, actuà com a propietari o copropietari de diverses embarcacions, que finalment pilotarien el seu germà Felicià o altres membres de la família.⁸ Casat amb Madrona Mir i Carbonell (1804-1878), els seus tres fills

5 Fóra interessant avaluar el nombre de terres de cultiu adquirides pels vilassarencs vinculats a l'activitat marineria.

6 Per a un recull de les notícies del contraban vilassarenc vegeu: Alexis SERRANO MÉNDEZ, "Aproximació vilassarenca a l'estudi de la història del contraban", dins Drassana, núm. 17, Barcelona, 2009, p. 147-160. Per una anàlisi del contraban a la província marítima de Mataró vegeu: Joan GIMÉNEZ I BLASCO, *La província marítima de Mataró. Economia i conflictes socials (1750-1870)*, Fundació Iluro, Mataró, 2013, p. 254-260.

7 GIMÉNEZ I BLASCO 2009, p. 34-37 i 93.

8 Malgrat que sembla clar que Pere Sust i Cisa no disposà mai del títol de pilot, hem d'indicar que al llibre de Baptismes 1803-1842, el 1839, a l'anotar el baptisme d'un seu fill, se l'anomena com a *piloto y capitán* (APSJV).

homes esdevingueren també pilots de la carrera d'Amèrica: Francesc (1829-1872), Pau (1832-1899) i Emili (1843-1916).

Per últim, evidentment el seu pare Jacint Julià i Alsina (1834-1896), de qui es coneix que el setembre del 1859 passava de tercer a segon pilot de la carrera d'Amèrica i com a tal exerceix a la polacra *Silencio*, posteriorment ja com a primer pilot comandà la pollacra *Pezinka* (1860-1865), la pollacra *Beatriz*

Ernest Julià nen, cap al 1880.

(1866-1867), el bergantí *Francisco* (1867-1868), i les corbetes *Boa* (1868-1873),⁹ *Joven Pepita* (1874-1875) i *Catalina* (1879-1880). Una vegada retirat de la vida al mar exercí de fiscal municipal durant el bienni 1887-1889 i fou regidor de l'ajuntament. Atès que el seu progenitor morí quan Jacint tenia dos anys d'edat, cal considerar el paper que jugà la seva mare, Teresa Alsina i Domènech, que sabé administrar i augmentar el patrimoni familiar i vetllà per la formació nàutica del fill, segurament ajudada per l'entramat parental. Si el paper de la dona ja era fonamental en l'absència del cap de casa durant llargs períodes de temps, havent d'assumir la gestió del patrimoni familiar,¹⁰ més ho havia de ser en una viduïtat prematura –uns trenta anys–, tot i que potser l'absència prolongada del marit esdevenia un bon aprenentatge.

Aquesta vinculació al mar no era exclusiva d'aquest àmbit tan proper, sinó que també s'estenia a oncles, cosins i cunyats, creant una gran xarxa de vinculacions familiars que molt sovint també eren econòmiques, amb la participació en els viatges a Amèrica d'altres pilots vilassarencs. Jacint Julià i Alsina es casà el 1863 amb Sebastiana Sust i Mir (? – 1894) –filla de Pere Sust i Cisa i Madrona Mir Carbonell–, i tingueren tres fills, Teresa (1865-1951), Rosa (1875-1939) i Ernest, que nasqué al carrer de l'Arpella i fou batejat el 29 de novembre del 1877.

9 García Domingo ha documentat els conflictes entre Jacint Julià i alguns membres de la tripulació de la corbeta *Boa* el 1871 (Enrique García Domingo, *El trabajo en la marina mercante en la transición de la vela al vapor (1834-1914)*, tesi doctoral inèdita, Universitat de Barcelona, 2014). Agraïxo a Enric García la consulta del seu treball.

10 GIMÉNEZ I BLASCO, 2009, p. 223. L'autor al tractar aquest tema transcriu fragments d'una carta de Jacint Julià a la seva esposa Sebastiana Sust, des de l'Havana el 1874 (Ibidem, p. 223 i notes 1, 2 i 3).

Amb aquests antecedents, sembla força clar que l'opció que prengué Ernest Julià i Sust a l'hora d'emprendre la carrera marítima no era gens inesperada. El que feia era seguir una singladura iniciada pels que el precediren, com també ho feren molts d'altres del seu entorn, adaptada però a una nova realitat.

CAN MONJO

No ens consta on cursà les beceroles, tot i que ben aviat es degué incorporar a la disciplina del *Colegio Náutico Mercantil* de Vilassar de Mar fundat el 1876 per Joan Monjo i Pons (1818-1884),¹¹ en aquelles dates ja sota la direcció del seu fill Rafael Monjo i Segura.¹²

En aquesta escola de nàutica, a banda dels coneixements teòrics i tècnics imprescindibles per a esdevenir pilot, rebé una formació de caràcter personal d'ampli abast, que segurament l'influí, com es veurà endavant, la resta de la seva vida,¹³ i on possiblement també forjà unes amistats de llarga durada. En aquest mateix centre estudiaren, com moltes altres petites vilassarenques del moment, les seves germanes Teresa i Rosa.

UNA VIDA AL MAR¹⁴

Conclou la formació acadèmica a *Can Monjo* li calia realitzar les pràctiques, tot embarcant-se, per accedir definitivament al títol de pilot de la carrera d'Amèrica. Realitzarà tres viatges com a alumne, un primer amb setze anys, amb la pollastra *Nuevitas* (1894), comandada per Josep Alsina i Roca i dos amb el bergantí *María* (1894-1895) sota les ordres del que serà el seu cunyat –casat amb la seva germana Teresa– i cosí en segon grau, Pau Sust i Gelpí (1862-1939).¹⁵

11 Segons Agustí Mª Vilà fou Pau Sust i Mir, àlies *Pau Peret*, oncle matern d'Ernest Julià qui aconsellà a Joan Monjo d'establir a Vilassar (Agustí Mª Vilà i Galí, *Joan Monjo i Pons. Un exemple de tenacitat*, Oikos-tau, Vilassar de Mar, 1997, p. 187).

12 A partir de la mort de Joan Monjo, cap als anys noranta, l'escola pateix una seriosa crisi (Vilà i Galí 1997, p. 215-218). Pel que fa a Rafael Monjo vegeu: Serrano Méndez, Alexis, "Referències entorn del pedagog i lingüista Rafael Monjo i Segura" dins *XXIV Sessió d'estudis mataronins 1 de desembre de 2007*, Mataró, 2008, p. 181-200.

13 Pel que fa al paper de Rafael Monjo vegeu Alexis Serrano "Referències entorn del pedagog i lingüista Rafel Monjo i Segura" dins *XXIV Sessió d'Estudis Mataronins*, núm. 24, Mataró, 2007, p. 181-200.

14 La majoria de dades d'aquest apartat han estat extretes dels quaderns de bitàcola i documents oficials de l'arxiu personal d'Ernest Julià (Fons EJS).

15 GIMÉNEZ I BLASCO 2009, p. 95 i 247. Fill de Pau Sust i Carrau (1835-1894), àlies *Pau Calafat* (Giménez i Blasco 2009, p. 84-88; Sust, J.M., "Pau Sust i Carrau. Una vida dedicada a la marina mercant", *Singladures*, Vilassar de Mar, 1992).

Una vegada assolit el títol de pilot s'embarcà a la corbeta Galofré, comandada pel vilassarenc Pau Gelpí, amb la qual restà vinculat entre 1896 i 1897. Aquell any li fou concedit el pas a la reserva de marineria, després d'haver pagat la quantitat de 1.500 pessetes, sense haver servit en aquest cos de l'exèrcit. El mateix any s'incorporà al bergantí goleta Clotilde com a primer oficial i sota les ordres de Salvador Farreres i Gelpí (1856-1817) àlies Badó Farreres¹⁶, on va romandre fins al 1901. Durant aquest darrer embarcament, el mes de juny del 1900, s'examinà i aprovà com a capità de primera classe, obtenint el títol el 13 de setembre d'aquell any.

Vist l'origen dels capitans dels vaixells on dugué a terme les pràctiques, l'existència d'aquesta xarxa de parentiu i local, que ja s'ha comentat, es fa ben evident. Extensible també a altres membres de la tripulació, i de ben segur extrapolable a altres poblacions de tradició marinera.

Bagul de viatge d'Ernest Julià.

Aquest entramat, que sens dubte facilitava la progressió d'aquells joves que s'iniciaven en l'activitat marítima, sovint també tenia un desplegament en alguns ports de destí llunyans, on els pilots vilassarencs eren rebuts i acollits per familiars més o menys llunyans que s'hi havien establert.¹⁷ És el cas per

¹⁶ Guardiola i Prim 1955, p. 446.

¹⁷ Al treball de Gustavo Ferrés Pacheco, *De Vilassar de Mar al Río de la Plata. Historia de la emigración de Catalunya al Uruguay en el siglo XIX. Trayectoria de la familia Ferrés i Carrau*, Montevideo, 2014, se'n recullen alguns exemples. Entre ells, el d'Ernest Julià i Sust, (a) *Ernest*

exemple de Joan Alsina i Sust,¹⁸ veí de Montevideo, que la tardor del 1894 acollia l'Ernest Julià a casa seva quan aquest havia finalitzat el primer viatge amb la pollacra *Nuevitas* i s'esperava per embarcar-se a Buenos Aires al bergantí *Maria* del seu cunyat Pau Sust i Gelpí.¹⁹ Actes que devien agrair de bon grat els joves pilots quan es trobaven lluny de casa, així com també llurs progenitors en la incertesa dels primers viatges, i que alhora permetien conservar unes relacions familiars que la distància i la desconexió haguessin esvaït. D'altra banda, s'ha apuntat també com les relacions familiars entre el capità i la resta de la tripulació afavorien que no es produïssin desercions, força corrents, quan s'arribava als ports americans.²⁰

A bord del paliebot *Rio de Oro*.

Aquests primers viatges d'Ernest Julià eren travesses atlàntiques seguint la tradicional ruta del tassall, que se situen cronològicament en l'ocàs de la marina mercant de vela, quan el vapor s'anava imposant de forma inexorable.²¹

A partir de l'abril del 1903 es vincula a la que fou segurament la més important de la navilières espanyoles, la *Compañía Trasatlántica* fundada per Antonio López, marquès de Comillas, amb rutes a la majoria dels ports de les colònies i excolònies espanyoles, en la qual Ernest Julià desenvoluparà la resta de vida marítima.²²

Gruguí, com a pilot del bergantí goleta *Clotilde* acompanyant al capità Salvador Farreras (p. 336).

18 D'aquest personatge Gustavo Ferrés ens diu: "Joan Alsina i Sust (a) Joanet de la tia Teresa, que emigró a Montevideo, com comercio de tienda sito en la calle Misiones 39 esquina 25 Agosto, fallece en Buenos Aires en 1912" (Ferrés Pacheco 2014, p. 368).

19 Carta de J. Alsina Sust a Jacint Julià datada a Montevideo el 19 d'octubre del 1894 (Fons EJS).

20 Giménez 2009, p. 143-146; Moreno Rico 2011, p. 102-103.

21 García Domingo 2014.

22 Per a una història recent d'aquesta empresa vegeu: Pazos, Lino J., *A Rumbo. A. López – Cia. Trasatlántica*, Pontevedra, Damaré edicions, 2015.

Enrere restava una manera molt particular d'entendre el camí d'Amèrica, on els riscos, econòmics i vitals, eren molt grans, però alhora el beneficis podien ser importants, i que durant bona part del segle anterior havien fet progressar molts membres de la seva família i d'altres vilassarencs. Ernest Julià iniciava una nova singladura lligada al mar, però ben diferent, ja vinculada al món de l'empresa on el marge de maniobra i els beneficis es reduïen alhora que es reduïen els riscos.²³ Es desconeix, per ara, com s'establí el contacte amb la *Trasatlántica*, i cal preguntar-se fins a quin punt –atès que altres vilassarencs, alguns d'ells familiars, també estigueren vinculats a aquesta naviliera–, la xarxa local i familiar en fou un element determinant del seu ingrés.²⁴

El primer destí amb la companyia fou el comandament del paliebot *Río de Oro*, recentment adquirit per l'empresa. Es tractava d'un iot anglès construït el 1869 que havia format part del Club d'Eduard VII. És a dir encara amb vela, quan el vapor s'anava imposant inexorablement en els llargs trajectes oceànics. El *Río de Oro* donava servei a la factoria del mateix nom que la *Compañía Trasatlántica* posseïa aquesta colònia sahariana, amb l'objectiu de dur peix a Fernando Póo i les Illes Canàries.²⁵ Ernest Julià, *joven marino catalán muy ilustrado, que ha demostrado ya su pericia y práctica* s'estrenava a la naviliera amb una ruta curta i encara compatible amb la navegació a vela.²⁶ Alguns dels vells i gran vaixells de vela navegaran encara fins la Primera Guerra Mundial com fantasmes d'altres temps i altres superaran encara aquesta data i acabaran transportant les anomenades mercaderies brutes, com el carbó o el petroli.²⁷

Al cap de pocs mesos desembarca del *Río de Oro* i s'incorporà definitivament a la flota de vapors de passatge i càrrega de la *Trasatlántica*, iniciant-se el mes d'octubre del 1903 com a quart oficial del *Reina María Cristina* i concloent-ne la vinculació vint-i-dos anys més tard, el desembre del 1925 com a capità del mateix vaixell.

23 Giménez i Blasco 2009, p. 207-208.

24 Moreno Rico parla clarament d'*enchufe* a l'hora d'abordar l'ingrés de nous pilots a la *Compañía* (Moreno Rico, Francisco Javier, *El capitán de la marina mercante José Ricart y Giralt (1847-1930). Una aproximación a la historia marítima contemporània de Barcelona*, Universitat Politècnica de Catalunya. Departament de Ciència i Enginyeria Nàutiques, 2001, <http://www.tdx.cat/handle/10803/51570> consultada en xarxa el 10-11-2015).

25 DE PAZ SÁNCHEZ, Manuel – Carmona Calero, Emilia, "La colonia de Río de Oro (Sahara Español) a principios del siglo xx. Situación general y perspectivas", *Anuario del Archivo Histórico Insular de Fuerteventura*, núm. 4, p. 131-162.

26 "El pailebot Río de Oro", *ABC* (Madrid), 4 de juny del 1903, p. 7. Segurament el primer nom del vaixell fou *Mirage* (Pazos 2015, p. 293; <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/r/C10134668> consultat el 10/11/2015).

27 García Domingo 2014.

El pas al vapor suposà evidentment un reciclatge professional respecte la seva formació acadèmica i l'activitat professional realitzada fins aleshores. La tripulació d'un vaixell de vela diferia de la d'un vapor, i la relació i el rol entre els seus membres també. En els vapors hi havia una major especialització, mentre que a la marina de vela, tot i una clara jerarquització de les tasques, els coneixements no esdevenien estancs.²⁸ D'altra banda no es pot obviar com alguns dels primers vapors on Ernest Julià ocupà algun càrrec, tot i ser la tracció motora la principal, conservaven l'aparell de vela, que avegades permetia augmentar la velocitat o reduir el consum de carbó, i en casos extrems d'avaria suplir la tracció.²⁹

Durant aquest llarg període de temps Julià i Sust anirà progressant en l'escalafó i passarà per bona part dels vaixells de la flota. De quart oficial del *Reina María Cristina* transborda

Full de calendari de la data de l'assassinat d'Ernest Julià conservat per la seva vídua Dolors Batllori i Martí.

al *Larache* ja com a tercer oficial el febrer del 1904. En aquesta categoria s'embarcarà de nou al *Reina María Cristina* i posteriorment al *Alicante, Cataluña* i finalment al *Manuel Calvo* fins al març del 1908. El mateix mes s'embarca com a segon oficial al *San Francisco*, i amb la mateixa categoria exerceix al *Montserrat, Antonio López, Rabat, Cataluña, Manuel Calvo* i al *M. L. Villaverde* fins el febrer del 1912. En aquest període comprès entre 1908 i 1912 en què fa tasques preferentment de segon oficial, també féu tasques de primer oficial provisional al *San Francisco*, maig-novembre del 1909, i de capità del *Mogador*, de final de gener a mitjan febrer del 1910.

El febrer del 1912 s'inicia com a primer oficial al *Ciudad de Cádiz* i posteriorment

28 García Domingo 2014; Quant als canvis que suposaren el paper del capità d'un vaixell de vela a un de vapor, és interessant també l'opinió recollida per Lluís Guardiola: *Quan, a fi de comptes, alguns capitans i pilots s'embarcaren i comandaren els vapors, foren mirats despectivament per aquells que tota la vida havien navegat a vela, es deia que havien substituït la professió* (Guardiola i Prim 1955, p. 133).

29 García Domingo 2014, p. 232.

amb el mateix càrrec s'embarca al *Legazpi* i al *Buenos Aires* fins el desembre del 1916. En aquesta mateixa data s'incorpora ja com a capità al *M. L. Villaverde*, i posteriorment al *San Carlos*, *Santa Isabel*, *Leon XIII*, *Alicante*, *Legazpi*, *Montevideo*, *P. De Satrústegui* i *Buenos Aires*, i finalment al *Reina María Cristina* fins el desembre del 1925, data en que deixà de navegar. L'octubre del 1926 se jubilava de la *Trasatlántica*.³⁰

Així doncs, resseguí la majoria de les línies de la Compañía, solcà nombrosos mars i recalà en ports importants com Gènova, Nova York, Cadiz, Cartagena de Indias, Singapur, Liverpool, Manila, Santa Isabel de Fernando Poo (actual Malabo), etc., i travessà el canal de Suez. Aquestes llargues travesses de les línies regulars, i atesa la preeminència del vaixell en els desplaçaments intercontinentals, li permetien conèixer personatges notables: polítics, escriptors, religiosos, etc.

Se sap també que entre el febrer i el març del 1919 fou l'encarregat de recollir a Santa Cruz de Tenerife el vapor *Crefeld*, un dels vaixells lliurats per les autoritats alemanyes a Espanya una vegada conclosa la Primera Guerra Mundial i com a compensació de les pèrdues a la flota espanyola per part de l'armada alemanya.³¹

El fet que familiars, amics i convilatans naveguessin com ell per qualsevol mar, permetia que en latituds ben allunyades de Vilassar creuessin els seus camins. Així a les deu del matí del 15 de febrer del 1913, en mig de l'oceà Índic, Marian Sust i Vives (1882-1944) a bord el vapor *Infanta Isabel de Borbón* es creuava i se saludava amb el *Legazpi* –ambdós de la *Trasatlántica*– on Ernest Julià exercia el primer oficial.³²

Sovint, el retorn a casa d'aquests homes de mar suposava la incorporació a la vivenda familiar d'objectes de record, que esdevenien per als locals d'allò més sorprenents i exòtics (ullals d'elefant, pell de tigre amb el cap dissecat, gerres, vaixelles i jocs de te orientals, voris treballats, tauletes filipines pintades, plantes tropicals per a les eixides i jardins, etc).³³

30 Certificat expedit per la Compañía el 30 d'agost del 1931. Fons EJS.

31 *La Prensa*, Santa Cruz de Tenerife, 24 de febrer del 1919, p. 1; *La Gaceta de Tenerife*, 24 de febrer del 1919, p. 2. El *Crefeld* s'anomenà *España 4* i posteriorment *Teide*. Fou venut a la *Trasatlántica* el 1924 i finalment s'enfonsà el 1932 a les costes de Fernando Poo (<http://www.trasmeships.es/40.html> consultat el 10.11.2015).

32 GIMÉNEZ I BLASCO 2009, p. 215 i nota 28. Els quaderns de bitàcola ressenyen nombroses salutacions en alta mar entre els vaixells de la *Compañía*.

33 Un bon exemple de l'interior d'una casa vilassarenca propietat d'un capità de la marina vist pels ulls d'un nen ens la proporciona Josep Bruguera tot recordant l'habitatge del seu oncle

L'exotisme i l'aburgesament de les llars dels capitans no poden fer oblidar la duresa de la vida al mar, on alguns d'aquests personatges hi havien passat moments difícils. Les terribles tempestes en alta mar, els accidents, la dificultat de gestionar una nau amb una tripulació i un passatge nombrós, els incidents tècnics, la pèrdua d'amics i companys de feina en naufragis o la mateixa mort a bord. Uns quants exemples permeten copsar també aquesta realitat. El 4 de desembre del 1916 en ple Atlàntic, a 270 milles de Madeira, el vapor *Pío IX* de la naviliera *Pinillos* en ruta de Nova Orleans a Barcelona demanava ajuda.

Ernest Julià amb l'uniforme de la *Compañía Transatlántica*.

El *Buenos Aires* de la *Trasatlántica*, comandat per Manuel Deschamps i amb Ernest Julià com a primer oficial, s'acostà al vaixell avariament mentre s'enfonsava i pogué salvar 11 tripulants. Els 39 restants desapareixeren en plena nit, cap a la una de la matinada, amb el vaixell sinistrat.³⁴ El 5 de maig del 1918 desapareixia el passatger repatriat Bernando Merelo [Melero ?] Moreno en plena travessia entre Santa Isabel de Fernando Poo (Malabo) i Santa Cruz de la Palma a bord del *San Carlos* i essent capità l'Ernest Julià. Després de fer la recerca dins el vaixell s'acordà *navegar al rumbo opuesto de la derrota hasta encontrarnos aproximadamente en el sitio donde fue visto por última vez a bordo dicho pasajero y que una vez en dicho lugar efectuar varias viradas, arrojando al mar un aro salvavidas con luz HOLMES*. La recerca fou infructuosa.³⁵

Pau Bruguera i Bosch "em ve a la memòria la visió d'aquella casa del carrer de Montserrat, on només entrar pel portal de la casa del meu oncle apareixien dues enormes panteres dissecades mostrant uns afilats ullals, que només mirar-les ens feien venir tota mena d'esgarriances. Aquella casa era per nosaltres com un museu d'art africà, perquè des de catifes de pell de tigre amb el seu ferotge cap dissecat, ídols d'ivori i d'eben, màscares, arcs amb sagetes, llances, ullals d'ivori d'elefant treballats per artesans de les tribus africanes, tambors per comunicar-se en la selva, etc., i fins i tot un 'cayuco' (...)" (Josep Bruguera i Batllori, "De com el meu oncle Pau Bruguera i Bosch fou protagonista d'una agosarada i coratjosa escapada del port anglès de Freetown, a Sierra Leone", *Singladures*, núm. 16, setembre del 1993, p. 9-12.

34 Pazos 2015, p. 135-136; *La Vanguardia*, Barcelona, 7-12-1916, p. 17. El vaixell francès *Navarra* ja havia rescatat uns altres onze tripulants hores abans.

35 Expediente formado en este buque en averiguación de las causas que motivaron la desaparición del pasajero repatriado Bernardo Merelo Moreno durante la singladura... i el

Segell de la Unió Catalanista amb la inscripció de l'anagrama d'Ernest Julià i Sust i el lema "Lliure".

La mort de membres de la tripulació o del passatge resta ben anotada als quaderns de bitàcola d'Ernest Julià com podem veure amb alguns exemples. En la singladura del 10 a l'11 de març de 1904, en un vaixell que no podem precisar, entre Santa Cruz de Tenerife i Montevideo, mor de meningotífus el cambrer Gustavo del Toro Úbeda i al cap d'unes hores *se le dio cristiana sepultura en la mar en lat. 17'10 N. Long. 15,22 O.* Del 5 al 6 d'agost del 1904 moria el també cambrer Sebastián Guerrero Utrera i *despues de recibir los ausilios espirituales (...) se dio sepultura en la mar al difunto (E.P.D.).*³⁶ Del 10 al 11 de

març de 1905, essent tercer oficial de l'*Alicante*, de Colombo a Suez, ressenya: *se dio sepultura eclesiastica en el mar al cadaver del pasajero de 2ª Joaquin Riuz Ortiz (EPD) (...) presentando señales de descomposición.*³⁷ Del 19 al 20 de juliol del 1913, essent primer oficial del *Legazpi*, entre Manila i Singapur anota: *se dio sepultura en la mar al cadaver de Natividad Perea.* De Cadis a Nova York amb el vapor *Buenos Aires* el 5 de febrer del 1914 es dóna *cristiana sepultura en el mar* al passatger Miguel A. Cowley. La mort no era exclusiva dels adults, i en aquest sentit el que comencem a llegir com una bona nova entre el 7 i 8 de novembre del 1914, també a bord del *Buenos Aires* de Nova York a Cadis, a les 9 del matí: *ha nacido Juan Acedo Cabo...*, el mateix text lamentablement ens informa que: *sin mas novedad llegamos al m/d [mediodía] que dimos sepultura al feto que murió a 16h.* Deu dies més tard apunta: *17h. Ha fallecido el párvulo Higinio Martí y Martí.*³⁸

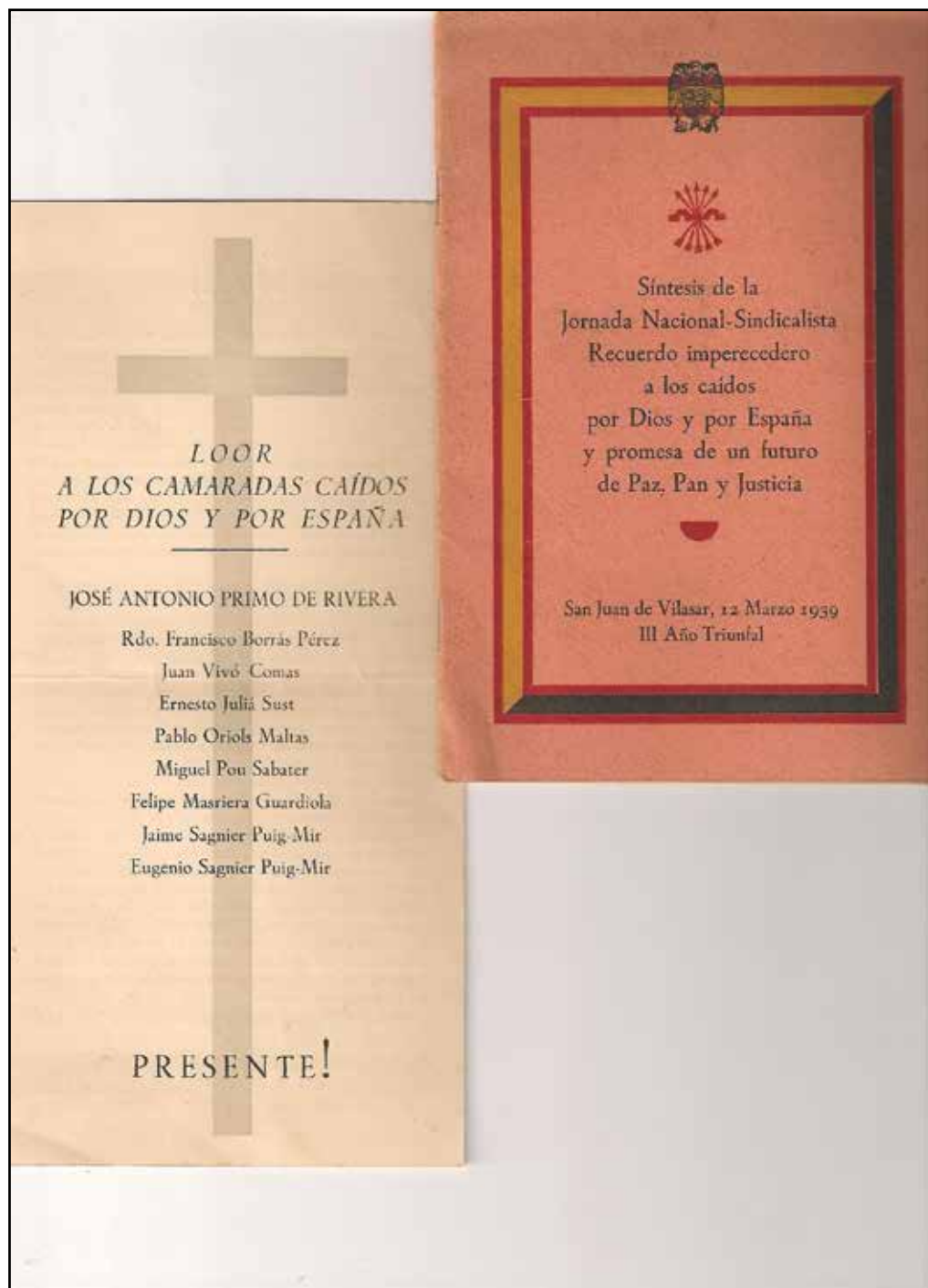
Quant a les incidències tècniques també són nombroses les notícies d'afectacions produïdes per les tempestes i en altres casos per problemes amb

document *En el mar a cinco de mayo del mil novecientos y ocho...* ambdós del Fons EJS.

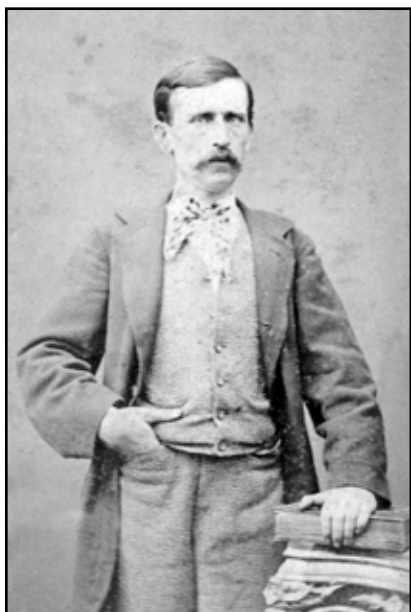
36 Quadern de bitàcola del 31 de desembre del 1903 al 5 d'octubre del 1904. Fons EJS.

37 Quadern de bitàcola del 6 d'octubre del 1904 al 14 de maig del 1905. Fons EJS.

38 Quadern de bitàcola del 16 de maig del 1913 al 2 de febrer del 1915. Fons EJS.

Documents dels actes en record dels vilassarencs assassinats el 1936, organitzats per les autoritats franquistes el març de 1939.

la maquinària del vaixell i fins i tot incendis, com el que sabem patí el *Buenos Aires* el novembre del 1914 entre l'Havana i Nova York quan s'incendià un dels dipòsits de carbó que finalment aconseguiren apagar.³⁹

Incidents i dificultats en els quals la jerarquia esdevenia una arma imprescindible per afrontar-los i en el millor dels casos superar-los, i que sens dubte havien de forjar uns caràcters forts i disciplinats.

LA VIDA FAMILIAR. UN PLÀCID RETIR

Com ja s'ha indicat, Ernest Julià i Sust, conegut a Vilassar amb el renom d'*Ernest Gruguí*,⁴⁰

Jacint Julià i Alsina, pare d'Ernest Julià. realitzà el 1925 el seu darrer viatge com a capità. Després de 31 anys al mar, entre el 1894 i el 1925, retornava a casa definitivament a punt de fer-ne 48. Durant aquest llarg període la vida familiar seguí el seu camí i no sempre podia ser-hi present, així el 1894 moria la seva mare, i dos anys després el seu pare. Les seves germanes es casaren, Teresa, com ja s'ha apuntat amb el també capità i pràctic del port de Barcelona Pau Sust i Gelpí, fill del capità Pau Sust i Carrau i Rosa Gelpí i Alsina, i Rosa amb el doctor en medicina Francisco Martín i Forteza, fill del militar Francisco Martín i García i la mallorquina Anna Forteza i Segura, i finalment ell amb la vilassarenca Dolors Batllori i Martí (c. 1885-1975), filla de Roc Batllori i Perpunter i Josepa Martí i Torrents, el 27 de desembre del 1904. Dels tres matrimonis només el de la seva germana Rosa tingué descendència.

La finalització de l'activitat marinera d'Ernest Julià suposava la darrera baula d'una cadena iniciada feia més d'una centúria, cap al darrer terç del segle XVIII. És cert que no tingué descendència, però, malgrat això, no es pot oblidar que ja ens les primeres dècades del segle XX el nombre de vilassarencs dedicats a la navegació d'altura disminuïa a marxes forçades.

Amb la mort del seu pare (1896), amb 19 anys d'edat i essent encara menor, heretà la casa familiar del carrer de l'Arpella, amb el corresponent hort

³⁹ Ibídem.

⁴⁰ DAMIÀ BAS, *Galeria de penja-ases. Motius dels vilassarencs de mar*, Vilassar de Mar, 2003, p. 103.

davanter amb façana al Camí Ral (carrer de Sant Jaume) i l'eixida, el jardí i el celler posterior, amb façana al carrer de Sant Llorenç, junt amb cinc finques agrícoles repartides pel terme de Vilassar i de Cabrils. La gestió d'aquestes propietats, junt amb una altra casa i altres finques que ell mateix adquirí⁴¹, així com el capital invertit en diferents empreses li facilitaren un dolç retir i una vida plàcida.

Els que el van conèixer recorden que una de les coses que més li agradava fer arran de la seva jubilació era passejar-se ben mudat tot visitant les finques de la seva propietat,⁴² i en relació a la gestió de les finques cal apuntar que fou soci del Sindicat Agrícola, essent-ne comptable el 1928⁴³ i membre d'una comissió per a l'estudi i reforma dels estatuts el 1931,⁴⁴ també fou representant de la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral a la Junta d'Obres del Port de Barcelona a partir de l'octubre del 1935.⁴⁵ Una primera mostra de com la fi de la seva activitat laboral al mar no esdevingué un *dolce far niente* sinó que posà el seu bagatge a gestionar el seu patrimoni i a disposició d'algunes iniciatives comunitàries, com ho feren abans tants altres mariners vilassarencs quan finalitzaren la seva vida marítima.⁴⁶

En aquest apartat no es pot deixar d'esmentar l'existència de dues agendes

41 Testament de Jacint Julià del 20 d'agost del 1894, notaria de Joaquim Cabanes de Mataró. Redactat als 60 anys, quan acabava d'enviudar. A la seva filla Teresa li llega una casa al carrer de Sant Llorenç i a Rosa una altra casa al mateix carrer i una finca al terme de Vilassar de Dalt, a tocar del Camí del mig. D'altra banda, nomena tutor dels seus fills menors, Rosa i Ernest, al seu gendre Pau Sust i Gelpí, casat amb la seva filla Teresa, i protutor al seu cunyat Emili Sust i Mir, i alhora institueix un consell de família format pel seu cunyat Gabriel Font i Guitard, els seus nebots Pau Lloveras i Verdaguer i Pere Julià i Sust, i pels també parents Josep Sust i Gelpí i Pere Sust i Mir. Pel que fa a la descripció de les finques llegades a Ernest vegeu: *Copia simple de la escritura de inventario otorgada por doña Dolores Batllori y Martí y los herederos... autorizada por D. José M. Piñol Aguadé, Mataró, 16 septiembre 1958* (Fons EJS).

42 Vegeu les fonts orals esmentades a la nota 1.

43 *Memoria del Sindicato Agrícola de Vilasar de Mar. Presentada y leida en la reunión general ordinaria del día 12 de enero de 1928 por el secretario D. Pedro Cabot Puig*, Imp. Fors, Vilassar de Mar, s/p.

44 *El Litoral Agrícola*, Federación de Sindicatos Agrícolas del Litoral, Vilassar de Mar, any III, gener del 1931, núm. 2, s/p. La major part de la documentació del Sindicat Agrícola de Vilassar es va perdre durant la Guerra civil (informació que agraeixo a Pere Lloret d'Agrícola Vilassar), raó per la qual no es poden aportar més dades de la vinculació d'Ernest Julià amb aquesta entitat.

45 *El Litoral Agrícola*, Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral, Vilassar de Mar, VII, novembre del 1935, núm. 83, s/p.

46 Ja hem esmentat que el seu pare una vegada finalitzada la vida marinera fou fiscal municipal i regidor de l'Ajuntament, o que el seu avi patern havia estat diputat del comú. Segurament un dels casos més destacats d'un capità de marina vilassarenc vinculat a la política municipal i altres afers socials fou Jaume Sust i Alsina (1843-1927) (Giménez i Blasco 2009, p. 43-50). Pel que fa a la col·laboració d'Ernest Julià en causes socials o benèfiques, es té constància que participà en el sufragi del casal de curació, en la Mútua per a la construcció de cases barates i en una aportació voluntària a l'ajuntament per a la construcció d'una passera a la riera de Cabrils (Fons EJS).

Casa familiar d'Ernest Julià (al centre) al carrer de l'Arpella, amb els horts davanters del carrer Sant Jaume.

corresponents als anys 1928 i 1929 plenes d'anotacions de comptabilitat, amb lletra d'Ernest Julià, relatives als jornals i altres despeses de la càrrega i la descàrrega de vaixells⁴⁷. Activitat que no s'ha pogut contrastar amb altres documents, i que remetrien a la continuïtat de l'activitat laboral relacionada amb el mar, però ja de terra estant. Una primera anàlisi d'aquestes agendes indueix a vincular-les amb l'empresa *Electric Trukcs, S.A.*, que des del 1921 tenia

47 Fons EJS.

l'autorització del Port de Barcelona per implantar un servei de descàrrega de vaixells i trasllat als *tinglados* amb carretons elèctrics.⁴⁸ La presència del nom de familiars, com ara el seu cunyat Pau Sust, en els comptes d'aquestes llibretes i la possessió d'accions d'aquesta empresa per part de les germanes d'Ernest, Teresa i Rosa, fan pensar de nou en la importància de l'entramat familiar en les activitats econòmiques.

VIDA SOCIAL I ACTIVITAT POLÍTICA

Com ja s'ha dit abans, el pas per l'Escola de Pilots, sota de la tutela de Monjo, marcà la personalitat d'Ernest Julià, però també l'influïren alguns membres de la família, sobretot el seu oncle matern Emili Sust i Mir, àlies *Míliu Peret*⁴⁹, membre actiu de l'*Agrupació catalanista de Vilassar de Mar* junt el mateix Rafael Monjo, i el també el cosí i secretari de l'ajuntament, Pere Julià i Sust (1860-1938), personatge cabdal del Vilassar de tombant de segle, entre d'altres. Influències que forjaren en l'esperit d'Ernest Julià un sentiment nacional, del qual participaren evidentment també altres vilassarencs del moment. En aquest sentit, el paper del seu oncle matern Emili com a cotutor i del seu cosí Pere Julià i Sust com a membre del consell familiar, funcions instituïdes per voluntat testamentària arran de la mort del seu pare el 1896,⁵⁰ o de nou el fet que Emili Sust exerceixi de testimoni del seu casament el 1904, són una bona mostra d'aquesta proximitat i influència.

Són nombrosos els exemples que menen en aquesta direcció, des de fets més privats, com el retorn a la llengua materna en la correspondència familiar, la subscripció a revistes com *la Il·lustració catalana*, *Juventut* o *D'Aci d'Allà*, l'ingrés a la seva biblioteca de llibres d'història de Catalunya o de la col·lecció de clàssics *Bernat Metge*, o fins i tot l'acte íntim d'enganxar en un quadern de bitàcola del 1900⁵¹ un segell emès per la *Unió Catalanista* el 1899 amb el lema *Visca Catalunya*, on sobreescriu a tinta les seves inicials *EJS* i un eloqüent *Lliure*. Junt amb altres de caràcter més públic, com fer col·locar una reixa amb un escut de Catalunya en la finestra del menjador de casa seva, a la paret de l'actual

48 Ferran Armengol Ferrer, "L'experiència de l'electrificació del transport a Barcelona" dins *L'electrificació de Barcelona, 1881-1935*, Seminari d'Història de Barcelona. Barcelona Quaderns d'Història 19, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2013, p. 202.

49 Giménez i Blasco 2009, p. 248; Bas 2003, p. 183; Guardiola i Prim 1955, p. 475. És interessant la descripció que en fa aquest darrer autor: "D'una personalitat insospitada, home de principis, enter, volgué que el seu enterrament fos rodejat de la màxima austeritat i deixà consignat el desig, i així es va complir, d'ésser enterrat en una caixa de fusta ordinària, de la que s'utilitza per a l'embalatge, sense pintar i sense ornaments, només amb la creu".

50 Vegeu nota 41.

51 En la sortida del port de Barcelona amb el bergantí *Clotilde* el 7 d'octubre del 1900.

carrer de Cuba, o el fet de pertànyer a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i com a colofó el seu ingrés a la política municipal sota les sigles de la *Lliga Catalanista*.

En aquesta línia d'activitat pública, cal ressenyar també la seva col·laboració en la segona Festa dels Jocs Florals celebrada a Vilassar de Mar el 1925. A banda dels tradicionals premis propis d'aquests certàmens, la flor natural, l'englantina i la viola, es varen atorgar un total de vint-i-set premis sufragats per entitats i personalitats. Entre aquests, el tretzè, fou promocionat per Ernest Julià i s'havia d'atorgar a la millor glossa de la cançó popular *El mariner* o una altra de semblant. El jurat presidit pel pintor Joan Llimona i compost pels vocals Pere Julià i Sust, l'escriptor Carles Soldevila, Joan Ruiz i Porta, Joan Salvat i Miquel S. Trias, premià *La vida de la galera* de Tomàs Garcés.⁵² A les eleccions municipals del gener de 1934, en el període republicà, es presentaren tres llistes; la d'*Unió Vilassanenca*, la d'*Unió d'Esquerres* i la del *Partit Republicà Radical*. La primera, que guanyà les eleccions amb majoria absoluta tot obtenint vuit regidors, estava formada majoritàriament per membres de la *Lliga*, amb quatre regidors, entre ells l'Ernest Julià, junt amb tres de republicans independents i un d'*Acció Catalana*. L'alcalde fou Pere Ramon Guardiola. Ernest Julià serà nomenat alcalde segon i president de la comissió de foment.

Fins a l'octubre de 1934 la legislatura, segons es desprèn dels llibres d'actes del ple, fou força tranquil·la i potser només és destacable una picabaralla entre l'oposició i Ernest Julià el 9 de maig que intentaré resumir. Arran de la política antiautonomista del govern espanyol el 29 d'abril es realitzà a Barcelona una gran manifestació en la qual hi participaren tots els partits polítics catalans tret de la *Lliga*. Paral·lelament a molts ajuntaments es penjaren les banderes oficials en senyal de suport. Jaume Corbera, regidor de l'oposició, es queixa que a Vilassar no s'hagués realitzat aquesta mostra de suport. L'alcalde se n'excusa comentant que aquell dia no hi era i el regidor Corbera explica que

52 Guardiola i Prim 1955, p.481-487. Poema que segurament es correspon amb els versos que amb el mateix títol Tomàs Garcés publicava poc després al recull *L'ombra del lledoner*, segona edició, Barcelona, 1924: *La vida de la galera/ és molt llarga de contar./ Els rems empenyen la barca/ i el meu cor va sospirant./ Els sospirs que el meu cor feia/ se me'ls enduia el mestrall./ Amor, bé m'esperarieu, amor./ Ai, mestrall, tu que tens ales,/ porta-li el meu sospirar,/ posa'l damunt els seus llavis/ cansats de tant d'esperar./ El meu braç el cansa l'ona,/ el rem no s'atura mai./ Amor, bé m'esperarieu, amor./ El meu braç no el cansa l'ona/ traïdora, ni el vent brau./ El rem talla l'aigua clara/ com una espasa tallant/ i de nit degota perles,/ estrelles i diamants./ Amor, bé m'esperarieu, amor./ Les perles i les estrelles,/ amor, per a vós seran./ Guardo les meves besades/ pels vostres llavis cremants/ i us enyora l'abraçada/ ampla i forta del meu braç./ Amor, bé m'esperarieu, amor./ Amor, bé m'esperarieu.../ Diga-li ben baix, mestrall./ Si duc al cor l'esperança/ el mar es torna manyac;/ els delfins saltin i riuen/ i hi ha una gavina al pal./ Amor, bé m'esperarieu, amor./ Els delfins saltin i riuen/ i hi ha una gavina al pal./ La vela sembla de plata,/ em sento més lliure el braç./ La vida de la galera/ ara és dolça de contar./ Amor, bé m'esperarieu, amor.* Poc després, aquest poema fou musicat per Eduard Tolrà.

Grup d'alumnes i professors de l'Escola de Nàutica (Ernest Julià, el segon assegut per la dreta. Al centre Rafael Monjo i Jeroni Anyé). Cap al 1890.

li ho comentà a Ernest Julià i aquest digué a un empleat de l'Ajuntament que no calia posar-les, perquè no era cap festa oficial. Finalment el regidor Emili Carles, també de l'oposició, sentencià contundentment que els que no es manifestaren aquell dia eren contraris o feixistes. Curiosament, i sense que en puguem assegurar una relació de causa efecte en el proper ple, el 23 de maig, l'alcalde llegia un escrit d'Ernest Julià sol·licitant tres mesos de permís per trobar-se malalt, segons certificat adjunt. I en el ple del 19 de setembre es llegia una instància presentant la dimissió irrevocable per no posseir la salut corresponent.

L'abast dels Fets d'Octubre donaren un tomb radical a aquesta renúncia que de moment no es produí. El ple extraordinari del 9 d'octubre és convocat pel governador militar de Mataró i presidit pel comandant de l'exèrcit Francisco Álvarez, que manifesta que *podían continuar ejerciendo el cargo los pertenecientes a partidos que no hubiesen tomado parte en la intentona revolucionaria de la proclamación del estado catalán*. Evidentment la minoria d'esquerra dimiteix i abandona el ple i la resta de regidors, entre ells Ernest Julià, continuen.

En el ple següent, el 24 d'octubre, es torna a abordar el seu estat de salut, però finalment sembla que no es féu efectiva la renúncia. Al llarg del 1935 sembla

més actiu i continua com a regidor fins a l'abril del 1936 quan cessa per haver-se empadronat a Barcelona.⁵³

MORT I TEMPS DE SILENCI

Malgrat aquest trasllat a Barcelona, sabem que el calorós 19 d'agost del 1936 era a Vilassar, a la casa familiar. Aquella tarda, uns homes armats baixaren d'un cotxe que s'havia aturat a la carretera i enfilaren el recentment obert carrer de Cuba fins a la cantonada del carrer de l'Arpella, trucaren i demanaren per ell. Sortí i el convidaren a acompanyar-los. El neguit i la incertesa durà unes hores, l'endemà es trobava un cos sense vida en un revolt de la carretera d'Argentona, prop d'Agell, al terme municipal de Cabrera de Mar. Segons l'atestat, la causa de la mort fou una *hemorragia cerebral interna*.

La convulsa realitat del moment, de persecució religiosa i fúria iconoclasta, no en permeté realitzar la cerimònia que ell i la seva família hagués desitjat. Fou enterrat al cementiri de Vilassar. A la fi de la guerra i l'inici del nou règim dictatorial es dugueren arreu una sèrie d'actes homenatge a les víctimes dels primers dies de la guerra al bàndol republicà. Vilassar no en restà exempt i el 12 de març del 1939 amb tota la parafernàlia feixista se celebrava una missa *en memoria de nuestros caídos*. Amb l'església destruïda, l'altar s'aixecà a la cruïlla dels carrers de Sant Joan i de Montserrat. S'edità un fulletó *Síntesis de la Jornada Nacional-Sindicalista. Recuerdo imperecedero a los caídos por Dios y por España y promesa de un futuro de Paz, Pan y Justicia* en què es rebel·la l'esperit de les noves autoritats.

El procés d'investigació, fruit de l'anomenada Causa general, creada pel nou règim en un decret del 26 d'abril de 1940 amb la intenció de depurar les responsabilitats delictives comeses en el transcurs de la guerra, determinà que es desconexien l'autor o els autors de l'assassinat. Sembla que la família i en especial la seva vídua, assumí la realitat amb dolor i resignació i mai no volgué anar més enllà per saber a qui pertanyia el dit que va prémer el gatell, i els motius que el motivaren. En el seu record, el gener del 1937, es batejava amb el nom d'Ernest el primer nen nascut a la família, fill de la seva neboda Jacinta

53 Llibres d'actes dels plens, 21/12/1932-04/04/1934, 18/04/1934-20/03/1936 i 08/04/1936-28/12/1938 (AMVM). Ha estat infructuosa la localització de la seva residència a Barcelona a partir dels arxius municipals d'aquesta ciutat, si bé la troballa, recentment (estiu del 2015), d'una targeta postal adreçada a Ernest Julià el 29 d'octubre del 1934, segurament des de Buenos Aires i per algun membre de la *Compañía Transatlántica* (Enrique Porcel ?) interessant-se pels Fets d'Octubre a Vilassar, ens facilita la que degué ser la seva adreça a Barcelona: Avinguda 14 d'abril (actual Diagonal), 266, 3r 1a. Agraïxo a Alexis Serrano la localització d'aquesta targeta postal. El fet que en el seu testament no hi figuri cap propietat a Barcelona, indueix a pensar que l'estada a la ciutat fou règim de lloguer.

Martín i Julià.⁵⁴

Diferents versions sobre l'episodi de la seva mort han estat recollides en el llibre de Xevi Ramon sobre la Guerra Civil a Vilassar⁵⁵ i en el de Joan Giménez sobre els Sust, on, segurament seguint les consideracions de Rosa Sust († 2011), s'apunta a una de les possibles causes tot dient: *Ernest Julià era una persona de caràcter fort i havia tingut algun enfrontament verbal amb una persona rellevant del comitè local, que s'havia fet càrrec de la població després dels fets del 18 de juliol. Sembla que aquest personatge li retragué la seva condició de rendista i Ernest Julià li respongué que ell no vivia a l'esquena del seu sogre, atribuint aquesta situació al seu interlocutor.*⁵⁶

L'abril de 1941 el rector Joan Roig i Ramoneda⁵⁷ transmetia al fiscal encarregat de la Causa General una relació dels fets succeïts a Vilassar de Mar a partir del juliol del 1936. En aquest document, entre altres notícies, Roig expressa com l'assassinat d'Ernest Julià fou aprofitat pel comitè local amb la publicació d'un ban que exigia el lliurament de tots els béns de la parròquia i la casa rectoral, i de tots els objectes religiosos particulars, tot amenaçant a aquells que no en fessin cas, amb el mateix final que tingué l'Ernest Julià,⁵⁸ i en aquest sentit són reveladors els testimonis aplegats per Xevi Ramon que recorden haver guardat objectes de la parròquia i que es veieren obligats a lliurar-los.⁵⁹

Les referències de la seva mort, més enllà de la bibliografia comarcal i general de la guerra civil⁶⁰ i de les notícies aparegudes en la monografia local que estudià aquest període o en l'obra de Joan Giménez, ha estat recollida també

54 Ernest Lluch i Martín, que paradoxalment 63 anys més tard també fou assassinat per un tret de bala (Vegeu fonts orals esmentades a la nota 1 i Ernest Lluch, "Pròleg", dins Ramon i Pera, Francesc-Xavier, *Vilassar de Mar (1936-1939). Una història que no s'ha d'oblidar però que no s'ha de repetir*, Oikos Tau, Vilassar de Mar, 1998, p. 13-14.

55 Ramon i Pera 1998, p. 261-262.

56 Giménez i Blasco 2009, p. 89.

57 Del llarg rectorat de mossèn Roig, vegeu: Alexis Serrano Méndez, *Crònica d'un rectorat. Joan Roig i Ramoneda, rector de Sant Joan de Vilassar (1916-1957)*, Parròquia de Sant Joan de Vilassar de Mar, 2006. Pel que fa al període de la Guerra Civil i postguerra, p. 28-35.

58 Causa General, 1674, exp. 2, fols. 192-198 (consultat a través de http://es.martyres.wikia.com/wiki/Vilassar_de_Mar, el 19/01/2015). En un annex solt del *Llibre de defuncions 1927-1948* amb l'encapçalament *Defunciones del día 5 de agosto de 1936 a 23 de enero de 1939, San Juan de Vilasar 1939. Año de la Victoria*, hi ha la següent anotació: "Ernesto Julià Sust (...) fue asesinado por los marxistas el 19 de agosto de 1936" (APSJV).

59 Ramon i Pera 1998, p. 185-192.

60 Josep M. Solé i Sabaté i Joan Villarroja i Font, *La repressió a la guerra i a la postguerra a la comarca del Maresme (1936-1945)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983, apèndix 1, s/p. ; J.M. Solé i Sabaté i Joan Villarroja i Font, *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939)*, vol. II, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990, p. 154.

en obres de caràcter memorialista com la de Josep Bruguera.⁶¹ En bona part de la societat vilassarenca, més enllà de l'àmbit familiar, la mort d'Ernest Julià suposà un trasbals, i segurament per als que compartien la mateixa classe social, ideologia política o creença religiosa, un veritable toc d'alerta.

61 Josep Bruguera i Batllori, *Navegant per la memòria. Records d'un capità de la marina mercant de Vilassar*, Col·lecció Museu de la Marina, Ed. Galerada, Cabrera de Mar, 2007, p. 40-41.